

DOI: <http://doi.org/10.32750/2024-0217>

УДК 330.3+378/005.33

JEL Classification: I2, I23, I25

Кожем'якіна Світлана Миколаївна

доктор економічних наук, професор
професор кафедри управління
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-1314-0841
e-mail: s.kozhemiakina@kubg.edu.ua

Шабранська Наталія Ігорівна

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник
ДНУ «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації»
Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0001-7731-281X
e-mail: tasha.stanker@gmail.com

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Анотація. Стаття відображає важливість дослідження питань інституційної спроможності вищої освіти в частині досягнення цілей сталого розвитку. Автором пропонується розглянути інституційну спроможність вищої освіти через оцінку різних видів потенціалів. В статті розглядаються деякі види потенціалів. Проаналізовано дослідницький потенціал галузі через кількість дослідників задіяних у виконанні науково-дослідних робіт. Було акцентовано увагу на динаміці кількості зайнятих в освіті. Було зроблено висновок про недостатність та обмеженість дослідницького потенціалу. Проаналізовано проблеми формування інституційного потенціалу в сфері вищої освіти. Зазначено, що під час війни наукові установи та заклади вищої освіти зазнали пошкоджень чи руйнувань майна та будівель, що негативно впливає на навчальний процес та проведення наукових досліджень. Також наголошено на важливості формування фінансового потенціалу, що формується завдяки достатності бюджетного фінансування програм і грантової підтримки науково-освітніх проєктів. Показано перелік грантів, які протягом останніх років охопили вищу освіту і науку та наданий опис проєкту, що показує, яку мету ставить той чи інший проєкт. Зроблено висновки про недостатність фінансування в контексті внеску в досягнення цілей сталого розвитку вищої освіти. Нормативно-правове забезпечення в статті розглядається як правовий потенціал щодо досягнення цілей сталого розвитку у вищій освіті. Наведено ряд правових документів серед яких чинне місце займають стратегічні плани МОН та Плану відновлення України, що дозволить аналізувати досягнення ключових результатів, що зазначаються в даних стратегічних документах.

Ключові слова: інституціональна спроможність; вища освіта; цілі сталого розвитку; дослідницький потенціал; фінансовий потенціал; правовий потенціал; стратегічний план.

ВСТУП

Постановка проблеми. Цілі сталого розвитку (ЦСР), які також називають «Глобальними цілями» є системою дій, спрямованих на те, щоб покінчити з бідністю, захистити планету і забезпечити мир і процвітання для всі людей у світі. Вони включають 17 Цілей, які є розвитком успіху Цілей розвитку тисячоліття. Вони містять чіткі орієнтири та цільові показники, які Україна має запроваджувати відповідно до власних пріоритетів і екологічних проблем країни і світу загалом. У 2019 р. Урядом України було підтримано досягнення Цілей сталого розвитку та результатів їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку країни, викладених у Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» [1]. У 2020 р. Кабінет Міністрів України регламентував врахування необхідності досягнення Цілей сталого розвитку у процесі формування та реалізації державної політики України. Таким чином на державному рівні Цілі сталого розвитку

закріплено у якості орієнтирів для розроблення програмних та прогнозних документів. В складі цілі 4 особливе місце займає виконання завдання 4.4. Підвищення якості вищої освіти та забезпечення її тісного зв'язку з наукою, сприяння формуванню в країні міст освіти та науки. Тому актуальним є дослідження потенціалів України в контексті досягнення національних ЦСР в сфері вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. З тих пір як було прийнято Цілі сталого розвитку, серед фахівців спостерігається посилення інтересу до вивчення проблем і можливостей їх реалізації в різних сферах та на різних рівнях економіки держави. Проблематиці формування ресурсів та потенціалу вищої освіти присвячені праці таких вчених як Рогова В. Б., Лондар С. Л., Олієвська М. Г., Бондаренко Д. В., Ушенко Н. В., Ясінська Т. В., Шульга О. А.

Рогова В. Б., Лондар С. Л. розглядають інноваційні інструменти управління освітою, що дають реальну картину її стану та покращують управління її потенціалом. В дослідженнях обґрунтовуються такі інноваційні інформаційні управлінські інструменти як індикатори розвитку освіти Solid Info. Це дає змогу відстежувати зміни та виокремлювати значимі для управління тенденції в освіті, що сприяє більш об'єктивному визначенню її [2].

У дослідженнях Олієвської М. Г., Бондаренко Д. В. розкриваються питання використання людського капіталу з метою сталого економічного й соціального розвитку і наголошується, що невід'ємними складовими його сталого розвитку є партнерство, фінансування освітніх послуг усіма економічними суб'єктами [3].

Ушенко Н. В. розглядає досягнення цілей сталого розвитку через забезпечення конкурентоспроможності закладів вищої освіти за допомогою виконання комплексу соціально-економічних умов перспективного розвитку трансферу знань в цифровому середовищі. Авторка зосереджує увагу на формуванні фінансово-інвестиційного потенціалу закладів вищої освіти задля забезпечення фінансування трансферу знань в умовах цифровізації [4].

Ясінська Т. В. також розглядає важливість цифрових та інформаційних технологій для розвитку людського капіталу в сучасних важких умовах України. Автор досліджує модель взаємозв'язку людського розвитку й економічного зростання, показує важливість умов доступності освіти (включно і вищої) для всіх верств населення, аналізує негативні наслідки впливу пандемії та війни на терміни виконання Україною індикаторів Цілі 4 «Якісна освіта» [5].

Шульга О. А. зазначає, що для досягнення цілей сталого розвитку необхідне перетворення освіти на інноваційне середовище, в якому ключові суб'єкти набуватимуть ключових компетентностей, необхідних для життя та побудови успішної кар'єри. При цьому інвестування у вищу освіту повинно бути спрямоване на загальний розвиток та залучення до практичної та наукової діяльності студентів шляхом виділення коштів на підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації викладачів; стажування студентів на підприємствах, установах, задіяних в інших галузях економіки; підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації та згодом залучення до наукової діяльності персоналу відповідних установ [6]. Таким чином важливим постає питання дослідження передумов формування інституційної спроможності тобто потенціалів, можливостей, наявних сил, які можуть бути використані для досягнення цілей сталого розвитку в стратегіях розвитку міст і в цілому країни після війни.

Метою статті є дослідження напрямів формування інституційної спроможності вищої освіти для досягнення національних ЦСР в сфері освіти, а також порівняння цілей стратегічних планів МОН та Плану відновлення України в сфері вищої освіти.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Україна — велика європейська держава з населенням понад 40 млн осіб, понад 70% людей мають вищу освіту. Але потенціал вищої освіти України не використовується повною мірою суспільством і економікою для досягнення Цілей сталого розвитку [7, с. 7].

На думку фахівців, суттю дослідницького потенціалу є наявність наукових і науково-педагогічних працівників, що зайняті розробкою і створенням нових знань і продуктів, до яких відносимо і методи, і процеси, і системи в тому числі. До науковців-дослідників також відносять здобувачів доктора філософії і доктора наук. До дослідницького потенціалу також відносяться випускники інститутів та університетів, академій, які мають освітню кваліфікацію спеціаліста, бакалавра чи магістра, а також особи з науковим ступенем, котрі не працюють безпосередньо в наукових організаціях [8].

Аналіз кількості дослідників, задіяних у виконанні ДіР (з урахуванням сумісників) у сфері суспільних наук на кінець 2022 р. знизилася та становила 3940 тис. осіб; у порівнянні з 2021 р. відмічається спад на 245 осіб (табл. 1).

Таблиця 1

Дослідницький потенціал галузі «Суспільні науки» в Україні, 2018–2022рр.

	2018	2019	2020	2021	2022
Кількість дослідників задіяних у виконанні ДіР, осіб	5939	5104	6175	4185	3940
Частка дослідників, задіяних у виконанні ДіР, у загальній кількості дослідників в Україні, %	12,99	9,98	11,01	12,23	11,03

Джерело: складено автором за [9]

За показником кількості дослідників на 1 тисячу зайнятого населення, який характеризує дослідницький потенціал: у сфері суспільних наук знаходиться на низькому рівні — лише 4 особи у 2020–2021 роках (4,2 особи у 2018 році).

Кількість зайнятих за ВЕД «Освіта» зменшувалася, -2 в.п. у середньому за 2018–2021 рр. є вищими за середні по Україні (-0,9 в. п. відповідно). Кількість зайнятих у ВЕД «Інформація та телекомунікації» (частково характеризує завдання 11.4) збільшується +1,3 в.п. у середньому за 2018–2021 рр.

За результатами проведеного аналізу можна зробити висновок про недостатність та обмеженість дослідницького потенціалу у сфері «Суспільних наук», а саме, наукового його забезпечення.

За даними Міжнародної Асоціації Університетів (WHED — World Higher Education Database14), у світі налічується близько 18 400 університетів. В Україні мережа університетів — одна з найбільш щільних: на 1 млн населення припадає 6,7 університету та 8 коледжів, технікумів і училищ. Ще більша щільність у Польщі — 9,2 університету (та прирівняні до них ЗВО), у Німеччині та Великій Британії мережа менша за охопленням (4,3 та 3,7 університетів відповідно) [10].

У Реєстрі суб'єктів освітньої діяльності «Заклади вищої освіти» Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО) на 1 жовтня 2021 р. було представлено 996 закладів. З них 831 належали до категорії «Заклад вищої освіти», і 165 — до категорії «Наукові інститути (установи)». До категорії «Заклад вищої освіти» відносилися: університети, академії, інститути — 450 закладів (54,2%); коледжі, технікуми, училища — 493 заклади (33,1%); відокремлені підрозділи — 140 закладів (12,6%); інші наукові установи (організації) — 1 заклад (0,1%).

За період, що аналізувався, спостерігається зростання кількості закладів в 2021 р. порівняно з 2018 р. в 1,5 разів за групою університетів, академій, інститутів та в 1,36 рази за групою коледжів, технікумів, училищ (табл. 2).

Таблиця 2

Кількість закладів ЗВО у 2018–2022 рр. в Україні

	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2018, %
Кількість університетів, академій, інститутів, (на початок навчального року), од.	282	281	455	450	159,6
Кількість коледжів, технікумів, училищ, (на початок навчального року), од	370	338	493	493	133,2

Джерело: складено автором за [9]

В Україні внаслідок російської агресії постраждали 3,8 тисячі закладів освіти. В Україні 3798 закладів освіти постраждали від бомбардувань та обстрілів Росією, з них 365 зруйновані повністю. Станом на початок пошкоджено 69 будівель ЗВО, 5 зруйновані зовсім.

Крім цього, українські ЗВО зазвичай мають розгалужену структуру з відокремленими структурними підрозділами, інколи — заклади професійної (професійно-технічної) освіти. Найбільш розгалуженими є приватні навчальні заклади, які нараховують 191 підрозділів, державні — 431. Така кількість закладів та їхніх підрозділів заважає мобільності, що не сприяє підвищенню якості надання освітніх послуг та бути лідером у науці. У західних країнах, де ЗВО є самостійними, незалежними інституціями, саме вони рухають науку та інновації. Реформа освіти має погодити українську освіту зі світовою нормою, спонукати ЗВО боротись за найкращих студентів та орієнтуватись на якість навчання, а не кількість студентів. До того ж, перехід на грантову систему замість бюджетної (принцип «гроші ходять за студентом») має ще більше підвищити конкуренцію [10].

До активізації реформи також спонукає і той факт, що університети були змушені переїхати через воєнні дії, корпуси закладів були пошкоджені або зруйновані — освітня інфраструктура зазнала суттєвих змін, особливо на Сході та Півдні України. Відкрита російська агресія проти України завдала значних матеріальних збитків в освіті України.

Для реалізації завдань стратегії розвитку України у сфері вищої освіти, важливим є фінансовий потенціал, який забезпечує стабільне виконання поставлених до 2030 року завдань. Він має два рівня внутрішнього забезпечення: це бюджетні кошти та власні кошти підприємств та установ, які виділяються для проведення наукових та проектних розробок, оновлення основних засобів, інвестиції у модернізацію технологій. Зовнішнє фінансування забезпечується надходженням іноземних грантів та коштів міжнародних фінансових організацій, які сприяють стратегічним цілям України в руслі планів ООН для світового розвитку у соціально-гуманітарній сфері. Головне джерело, звичайно, — це державний бюджет, який формується щорічно та затверджується відповідним законом. Моніторинг реалізації пріоритетних напрямів науково-технічної та інноваційної діяльності наукових установ та ЗВО України здійснюється Держстатом (на основі звітності) та УкрІНТЕІ (методом опитування учасників). Наявність фінансового ресурсу (його достатність для запланованих стратегічних цілей та якість управління витратами) забезпечує досягнення запланованих індикаторів відповідних стратегічних

цілей. Він, також, через систему оплати праці сприяє формуванню кадрового наукового складу та людського капіталу у сфері освіти.

За даними Держстату, в Україні витрати в сфері освіти на виконання досліджень і розвитку (ДіР) становили у 2020 р. 845,79 млн. грн., у 2021 р. — 848,86 млн. грн., у 2022 р. — 862,47 млн. грн., а наукоємність ВДВ освіти була 0,45% ВДВ (порівняно з 0,47% ВДВ по Україні) у 2020 р., 0,36% ВДВ (0,34% ВДВ по Україні) у 2021 р. та 0,40% ВДВ (0,37 % ВДВ по Україні) у 2022 р. Частка галузі у загальному обсязі витрат на дослідження і розробки в Україні складала 4,9% у 2020 р., 5,3% у 2021 р. та 5,08% у 2022 р. (галузь інженерії та технологій — 57,7%, 52,1% та 55,8% відповідно). Державний сектор у цій галузі забезпечував найбільшу частку витрат — 85,4% у 2020 р., 79,06% у 2021 р. та 81,2 % у 2022 р. [9].

В передвоєнний період МОН здійснює підтримку науки у сфері вищої освіти через окремі бюджетні програми (табл. 3).

Таблиця 3

Розподіл видатків загального фонду на наукову сферу МОН України за бюджетними програмами у 2019–2022 р., млн. грн.

КПКВК*	Бюджетні програми	2019		2021		2022	
		План	Профінансовано	План	Профінансовано	План	Профінансовано
2201040	Наукова і науково-технічна діяльність закладів вищої освіти та наукових установ	733,3	728,8	874,7	863,9	820,1	740,5
2201410	Наукова і науково-технічна діяльність на антарктичній станції «Академік Вернадський»	60,2	60,2	372,9	372,1	330,9	281,0
2201380	Виконання зобов'язань України у сфері міжнародного науково-технічного та освітнього співробітництва, участь у рамковій програмі Європейського Союзу з досліджень та інновацій	63,9	48	62,2	53,7	286,8	27,7
6551030	Наукова і науково-технічна діяльність у сфері освіти, педагогіки і психології			208,4	208,4	213,7	213,7
2201080	Державні премії, стипендії та гранти в галузі освіти, науки і техніки, стипендії переможцям міжнародних конкурсів	45,0	42,4	67,3	65,5	90,3	65,9
2201390	Підтримка пріоритетних напрямів наукових досліджень і науковотехнічних (експериментальних) розробок у закладах вищої освіти	100	0	100	96,5	20,2	20,1

Джерело [11] – [13]

Інноваційна діяльність сектору освіти з 2020 р. фінансувалася Фондом розвитку інновацій вкрай недостатньо (табл. 4). Щодо грантової підтримки у вищій освіті, то протягом 2020–2021 рр. і на початку 2022 р. було профінансовано близько 15 проєктів.

Таблиця 4

Гранти, надані українським стартапам для розвитку освітніх технологій (сфера вищої освіти) у 2020-2022 рр.

Назва стартапу	Сума гранту, дол.США, дата	Сфера діяльності	Складова	Опис
Legal Nodes	50 000,00 (29.05.2020)	Освітні технології	Software	Юридичний маркетплейс, який допомагає технологічному бізнесу вирішувати юридичні питання в різних країнах світу. Переможці останнього Lviv IT Arena Startup Competition 2019, увійшли в 15 кращих українських стартапів, які були відібрані для участі в українській делегації на Startup Grind 2020 у Кремнієвій долині, організованої за підтримки USAID та Мінцифри. Юридичний маркетплейс, який допомагає технологічному бізнесу вирішувати юридичні питання в різних країнах світу. Переможці останнього Lviv IT Arena Startup Competition 2019, увійшли в 15 кращих українських стартапів, які були відібрані для участі в українській делегації на Startup Grind 2020 у Кремнієвій долині, організованої за підтримки USAID та Мінцифри.
ChoiZY	50 000,00 (29.05.2020)	Освітні технології	Software	Профорієнтаційна онлайн-платформа, що допомагає підліткам обрати професію, а фахівцям поділитись досвідом із молоддю. Практика на платформі реалізується через завдання від викладачів, а невдовзі через вакансії від практиків. Окрім підлітків, які бажають визначитись з професією, наша платформа відкрита для спеціалістів, які бажають поділитись досвідом, освітніх компаній, що презентують послуги та університетів, що ознайомлюють зі своїми спеціальностями. Таким чином ChoiZY — онлайн-помічник у виборі професії для підлітків
Mate Academy	50 000,00 (23.06.2020)	Освітні технології	Software	Онлайн університет ІТ професій
IGnation	50 000,00 (16.11.2020)	Освітні технології; Спосіб життя; Медіа та реклама	Software	Веб-додаток для органічного розвитку та монетизації профайлів в соціальних мережах. Заробляти гроші в Інстаграмі ще ніколи не було так легко.
Advicera	75 000,00 (12.01.2021); (18.02.2022)	Освітні технології; Спосіб життя; Штучний інтелект	Software	Бот-консультант на основі штучного інтелекту для фаундерів з екосистем, що розвиваються.
Creative Practice	50 000,00 (20.01.2021)	Освітні технології;	Software	Освітня та кар'єрна екосистема для фахівців та компаній, що працюють в галузі креативних індустрій (дизайн, маркетинг, ІТ, реклама, геймдев). Наша система об'єднує в собі можливості навчання, створення та поширення освітнього контенту, а також працевлаштування та пошуку фахівців.

Назва стартапу	Сума гранту, дол.США, дата	Сфера діяльності	Складова	Опис
Librarius	25 000,00 (16.06.2021)	Освітні технології; Роздрібна торгівля	Software	Мобільний додаток для підбору, купівлі, оренди та безкоштовного читання літератури в електронному та аудіо форматах
Artera	25 000,00 (26.05.2021)	Освітні технології; Спосіб життя	Hardware	Ручка-маркер, що може писати або малювати будь-яким кольором
CASERS	25 000,00 (09.07.2021)	Освітні технології	Software	Платформа інтерактивних навчальних кейсів. Допомогає авторам створювати інтерактивні симуляції для індивідуального навчання.
Clasee	25 000,00 (17.08.2021)	Освітні технології	Software	Платформа обміну знаннями для персоналізованого навчання.
MySat UA	25 000,00 (18.08.2021)	Освітні технології;	Hardware	STEM конструктор та модель реального супутника, яку можна скласти без наявності спеціальних знань.
StudyDive	50 000,00 (13.10.2021)	Освітні технології;	Software	Єдина платформа для управління планами розвитку співробітників, яка допомагає компаніям збільшити залученість команди у навчання та зменшити витрати на закупівлю освітнього контенту.
SmartZavod	25 000,00 (27.10.2021)	Освітні технології	Software	Hardware та SAAS рішення, що повністю автоматизує та в разі спрощує процес прототипування для Hardware-стартапів та R&D відділів компаній
Re:zume	25 000,00 (15.07.2021)	Освітні технології; Штучний інтелект Спосіб життя	Software	ПЗ у сфері HR-технології для швидкого та якісного пошуку роботи. За своєю суттю це дорожня карта кар'єри для співробітників компаній та здобувачів.
Всього профінансовано 15 проектів на загальну суму 480 тис. дол. США				

Джерело: [14]

Як видно з табл. 4, всього профінансовано 15 проектів і обсяг фінансування, який становить 480 тис. дол. є недостатнім, щоб охопити студентську спільноту та професорсько-викладацький склад закладів вищої освіти, що є на території країни.

За авторськими розрахунками, із врахуванням цих коштів, фінансування інноваційної діяльності у сфері освіти у 2020 р. становило 1,75% ВДВ, у 2021 р. 1,15% ВДВ, у 2022 р. 1,91% ВДВ та у соціальній сфері відповідно 0,97% ВДВ у 2020 р., 0,81% ВДВ у 2021 р. та 1,13% ВДВ у 2021 р. [9].

Важливим в процесі досягнення вищою освітою цілей сталого розвитку є нормативно-правове забезпечення функціонування вищої освіти. Основними стратегічними документами, які визначають рамки науково-інноваційної підтримки реформ в освітньому секторі України для досягнення цілей завдань ЦСР №№ 4.4 є:

- Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2031 рр. (Затверджено постановою КМУ від 23 лютого 2022р. № 286-р);
- Стратегія людського розвитку;
- Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 рр.;
- Стратегія кібербезпеки України (2021–2025 роки);
- Національна економічна стратегія на період до 2030 року (Напрямок 18. Цифрова економіка — створення нових можливостей для реалізації людського капіталу,

розвитку інноваційних, креативних та цифрових індустрій і бізнесу (Затверджено постановою КМУ від 3 березня 2021 р. №179);

- Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року.

Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2024 року наводить всі напрями роботи МОН. Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2024 р. та Проект Плану відновлення України до 2032 р. містять найбільш актуальні у вищій освіті та науці інструменти політики та заходи із досягнення стратегічних цілей (табл. 5).

Таблиця 5

Порівняння цілей стратегічних планів МОН та Плану відновлення України

Стратегічний план Міністерства освіти і науки України до 2024 р.	Стратегічні цілі Плану відновлення України до 2032 року
<p><i>ПРІОРИТЕТ 3: Сучасна професійна освіта</i></p> <p>Стратегічна ціль 3.1. Єдина система професійної освіти, яка поєднує професійно-технічну та фахову передвищу освіту, є ефективною та відповідає потребам ринку праці.</p> <p>Стратегічна ціль 3.2. Зміст та якість професійної освіти відповідає потребам регіонального ринку праці.</p> <p>Стратегічна ціль 3.3. Професійна освіта сприймається як достойна освітня траєкторія для випускників шкіл.</p> <p><i>ПРІОРИТЕТ 4: Якісна вища освіта та розвиток освіти дорослих</i></p> <p>Стратегічна ціль 4.1. Заклади вищої освіти та освіти дорослих функціонують ефективно.</p> <p>Стратегічна ціль 4.2. Функціонує дієва система забезпечення якості вищої освіти, яка ґрунтується, зокрема, на широкій прихильності принципам академічної доброчесності.</p> <p>Стратегічна ціль 4.3. Українські роботодавці довіряють системі вищої освіти в Україні.</p> <p>Стратегічна ціль 4.4. Задоволені різноманітні освітні потреби населення (у тому числі соціально вразливих категорій громадян) щодо особистого та професійного розвитку в системі освіти дорослих.</p> <p><i>ПРІОРИТЕТ 5: Наука, що стимулює соціально-економічний розвиток держави</i></p> <p>Стратегічна ціль 5.1. Вчені інтегровані до європейського та світового дослідницького просторів, мають можливість доступу до провідних світових дослідницьких інфраструктур, фінансових джерел для реалізації права академічної мобільності та мотивовані до участі у міжнародному науково-технічному співробітництві.</p>	<p><i>Вища освіта</i></p> <p>Ціль 1. Ефективне управління в системі вищої та фахової передвищої освіти.</p> <p>Ціль 2. Довіра громадян, держави та бізнесу до освітньої, наукової, інноваційної діяльності закладів вищої освіти.</p> <p>Ціль 3. Забезпечення конкурентоспроможної вищої освіти, яка є доступною для різних верств населення.</p> <p>Ціль 4. Забезпечення якісної конкурентоспроможної вищої освіти відповідно до Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в ЄПВО.</p> <p>Ціль 5. Інтернаціоналізація вищої освіти України.</p> <p>Ціль 6. Привабливість закладів вищої освіти для навчання та академічної кар'єри.</p> <p>Ціль 7. Відновлення потенціалу ФПО та ВО; забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб і мешканців ТОТ у сфері освіти, поновлення діяльності ЗФПО і ЗВО на деокупованій території.</p> <p><i>Освіта дорослих</i></p> <p>Ціль 1. Розвиток освіти впродовж життя є системним і стратегічним, забезпечує ефективне навчання і підвищення кваліфікації дорослого населення.</p> <p>Ціль 2. Бюджетне фінансування освіти впродовж життя є ефективним, прозорим і персоналізованим.</p> <p>Ціль 3. Співпраця держави, закладів освіти і бізнесу забезпечує ефективну освіту дорослих у відповідності із запитам ринку.</p> <p>Ціль 4. Мережа кваліфікаційних/сертифікаційних центрів створена і забезпечує визнання результатів навчання і присвоєння/підтвердження професійних кваліфікацій.</p> <p>Ціль 5. Інформаційно-комунікаційне забезпечення освіти впродовж життя є ефективним і відповідає запитам стейкхолдерів.</p> <p>Ціль 6. Інфраструктура освіти дорослих відновлена, матеріально-технічна база є сучасною і відповідає вимогам навчальних програм.</p> <p><i>Наука та інновації</i></p> <p>Ціль 1. Система організації оборонної наукової та науково-технічної діяльності забезпечує впровадження</p>

Стратегічний план Міністерства освіти і науки України до 2024 р.	Стратегічні цілі Плану відновлення України до 2032 року
<p>Стратегічна ціль 5.2. Вчені мають достойний рівень оплати праці та доступ до дослідницької інфраструктури, яка дає можливість проводити дослідження на високому якісному рівні.</p> <p>Стратегічна ціль 5.3. Вчені мають доступ до багатоканального фінансування наукових досліджень, яке розподіляється за прозорими процедурами.</p> <p>Стратегічна ціль 5.4. Для молодих вчених запроваджено спеціальні програми для стимулювання продовження наукової кар'єри.</p> <p>Стратегічна ціль 5.5. Суспільство сприймає українську науку як реальне джерело економічного розвитку та добробуту населення, має можливість оцінити ефективність витрачання бюджетних коштів на науку. Псевдонаука не толерується у жодному її прояві.</p> <p><i>ПРІОРИТЕТ 6: Розвиток інновацій</i></p> <p>Стратегічна ціль 6.1. Інноватори мають доступ до фінансових ресурсів для створення та впровадження (комерціалізації) власних розробок.</p> <p>Стратегічна ціль 6.2. Інфраструктура сприяє створенню та впровадженню (комерціалізації) розробок інноваторами.</p> <p>Стратегічна ціль 6.3. Рівень розвитку людського капіталу та підприємницька культура сприяють створенню та впровадженню (комерціалізації) розробок інноваторами.</p>	<p>наукоємних технологій та доказових практик у оборонну та безпекову сферу.</p> <p>Ціль 2. Система державного управління науковою галуззю є ефективною та базується на даних, забезпечує формування і реалізацію тяглої і системної державної політики. Система фінансування наукової галузі є багатоканальною та ефективною.</p> <p>Ціль 3. Формування та реалізація комплексної державної стратегії розвитку науки і технологій у синергії з економікою.</p> <p>Ціль 4. Кадровий науковий потенціал є спроможним та здійснює проведення якісних досліджень і створення наукових розробок.</p> <p>Ціль 5. Наукова інфраструктури є ефективною та сучасною, дозволяє проводити якісні наукові дослідження.</p> <p>Ціль 6. Україна інтегрована в Європейський та світовий дослідницький простір.</p> <p><i>ПЕРЕЛІК ПРОЕКТІВ:</i></p> <p><i>Освіта дорослих:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Платформа «Освіта дорослих»; – Створення мережі освіти дорослих; – Впровадження пілотного проекту щодо професійної та соціальної адаптації ветеранів та осіб, що постраждали від збройної агресії РФ, зокрема в центрах освіти дорослих; – Проведення конкурсу спеціалізованих програм підготовки/пере підготовки ветеранів війни серед закладів освіти та провайдерів освітніх послуг різних форм власності; – Готовність ветерана війни до мирного життя як складової системи переходу від військової служби до цивільного життя. <p><i>Вища освіта:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Оновлення навчальних лабораторій; 2. Створення належних умов проживання здобувачів освіти у гуртожитках ЗВО; 3. Підвищення енергоефективності навчальних корпусів та гуртожитків ЗВО та ЗФПО; 4. Новий освітній простір — відбудова навчальних корпусів ЗВО та ЗФПО. <p><i>Наука та інновації:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Відновлення та модернізація наукової інфраструктури України; 2. Створення та забезпечення діяльності органу, що буде координувати та фінансувати наукові ДіР в інтересах оборони і безпеки держави та розвитку стратегічних галузей економіки.

Джерело: наведено за [15], [17]

Порівняння стратегічних цілей цих документів дає основу для визначенні інструментів та заходів політики, які мають сприяти швидшому досягненню цілей сталого розвитку.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проведене дослідження показує, на сьогодні в Україні існує багато проблем в сфері вищої освіти. Відкрита російська агресія проти України, що вилася у початок повномасштабної війни 24 лютого 2022 р., завдала значних матеріальних збитків сфері вищої освіти України. Тому пропонуються заходи з оптимізації кількості закладів, в тому числі їх зменшення за рахунок об'єднання державних ЗВО, разом з мінімізацією кількості відокремлених структурних підрозділів, які не мають достатньої технічної бази для проведення наукових досліджень, та надання якісних освітніх послуг. Високий рівень державних видатків на систему освіти, безумовно, свідчить про наміри України підтримувати освіту, але попри це, наявні ресурси недостатньо орієнтовані на ефективне реформування та стратегічні цілі у сфері вищої освіти та науки. Подальші дослідження слід здійснювати в напрямі порівняння цілей стратегічних планів МОН та Плану відновлення України. З огляду на результати публічних консультацій з експертами у сферах освіти і науки щодо проблем і пропозицій їхнього вирішення та положень Візії майбутнього, міністерством актуалізовано стратегічні пріоритети та цілі Міністерства освіти і науки України на середньостроковий період до 2027 року, що є предметом подальших досліджень [17].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цілі Сталого Розвитку: Україна. Національна доповідь. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. К.: 2017. 176 с.
2. Рогова В. Б., Лондар С. Л. Управлінські індикатори розвитку освіти Solid Info як чинник підвищення ефективності державної освітньої політики. *Освітня аналітика України*. 2021. № 5 (16). С 5-17. https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/01/1_Rogova_Londar_516_2021_5_17.pdf. (дата звернення: 11.10.2024)
3. Олієвська М. Г., Бондаренко Д. В. Сталий розвиток людського капіталу: міжнародні ініціативи та національні тренди. *Наукові праці НДФІ*. 2020. Вип. 1. С. 76-87. https://npndfi.org.ua/docs/NP_20_01_076_uk.pdf. (дата звернення 11.10.2024)
4. Ушенко, Н. В. Соціально-економічні умови забезпечення розвитку трансферу знань у сфері вищої освіти в контексті цифрової трансформації. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*, (10). <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-10-03-03>. (дата звернення: 12.10.2024)
5. Ясінська Т. В. Розвиток людського капіталу як основа соціально-економічного відновлення України // *Освітня аналітика України*. 2022. Вип. 2 (18). С. 88–98. https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/7_Yasinska.pdf (дата звернення 11.10.2024).
6. Шульга О.А. Людський капітал у контексті досягнення Цілей сталого розвитку. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47751/1/O_Shulha_PES_83_2023_FEU.pdf. (дата звернення: 14.10.2024).
7. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки// <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf> (дата звернення: 15.10.2024).
8. Характеристика понять: «ефективність дослідження», «дослідницький потенціал». <https://studfile.net/preview/10079526/page:4/>. (дата звернення: 01.10.2024).
9. Заклади вищої та фахової передвищої освіти. <https://www.ukrstat.gov.ua/>. (дата звернення: 05.10.20)
10. Вища освіта в умовах війни: випробування на міцність. <https://datalogy.texty.org.ua/education/>. (дата звернення: 01.10.2024).
11. Наукова та науково-технічна діяльність в Україні у 2019 році: науково-аналітична доповідь / Т.В. Писаренко, Т.К. Куранда та ін. К.: УкрІНТЕІ, 2020. 109 с. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/nauka/informatsiyno-analitychni/2020/08/13/nadnaukaza2019-stisnuto.pdf>. (дата звернення: 16.10.2024)
12. Результати виконання замовлення МОН України на проведення наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок, інших напрямів бюджетного фінансування сфери наукової і науково-технічної діяльності у 2021 році: науково-аналітична доповідь / Т.В. Писаренко, Т.К. Куранда та ін. К.: УкрІНТЕІ, 2022. 109 с. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/nauka/informatsiyno->

[analitichni/2022/07/27/Nauk-analit.dop-Rez.vyk.zamovl.MON.na.provedennya.nauk.dosl.u.2021.pdf](https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/nauka/2023/07/25/Nauk-analit.dop-Rez.vyk.zamovl.MON.na.provedennya.nauk.dosl.u.2021.pdf). (дата звернення: 22.10.2024)

13. Наукова та науково-технічна діяльність в Україні у 2022 році: науковоаналітична доповідь / Т.В. Писаренко, Т.К. Куранда та ін. К.: УкрІНТЕІ, 2023.94 с. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/nauka/2023/07/25/Nauk-analit.dopov.Naukova.ta.nauk-tekh.n.diyaln.v.Ukr.2022-25.07.2023.pdf>. (дата звернення: 16.10.2024)

14. Щодо надання інформації про фінансування проектів стартапів та їх очікуваний внесок у досягнення Цілей сталого розвитку в Україні. Фонд розвитку інновацій. Лист від 02.08.2022 р. №07-195.

15. Стратегічний план Міністерства освіти і науки України до 2024 р. https://mon.gov.ua/staticobjects/mon/sites/1/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2020/01/strat_plan_mon_2024.pdf

16. План відновлення України до 2032 р. <https://recovery.gov.ua/>

17. Стратегічний план Міністерства освіти і науки України до 2027 р. <https://mon.gov.ua/strategichniy-plan-diyalnosti-mon-do-2027-roku>

Svitlana Kozhemiakina

Doctor of Economics, Professor
Professor of the Department of Management
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
Kyiv, Ukraine
ORCID ID: 0000-0002-1314-0841
e-mail: s.kozhemiakina@kubg.edu.ua

Nataliia Shabranska

PhD in Economics, Senior Researcher
SSI “Ukrainian Institute of Scientific and Technical Expertise and Information”
Kyiv, Ukraine
ORCID ID: 0000-0001-7731-281X
e-mail: tasha.stanker@gmail.com

PREREQUISITES FOR THE FORMATION OF THE INSTITUTIONAL CAPACITY OF HIGHER EDUCATION TO ACHIEVE THE GOALS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Abstract. The article reflects the importance of studying the issues of institutional capacity of higher education in terms of achieving sustainable development goals. The author proposes to consider the institutional capacity of higher education through the assessment of different types of potentials. The article considers some types of potentials. The research potential of the industry is analyzed through the number of researchers involved in performing scientific and research work. Attention was focused on the dynamics of the number of people employed in education. A conclusion was made about the insufficiency and limitations of research potential. The problems of forming institutional potential in the field of higher education are analyzed. It is noted that during the war, scientific institutions and higher education institutions suffered damage or destruction of property and buildings, which negatively affected the educational process and the conduct of scientific research. The importance of forming financial potential, which is formed due to the adequacy of budget funding of programs and grant support for scientific and educational projects, is also emphasized. A list of grants that have covered higher education and science in recent years is shown, and a description of the project is provided, showing what goal a particular project sets. Conclusions are made about the lack of funding in the context of contributing to the achievement of the goals of sustainable development of higher education. The article considers regulatory and legal support as a legal potential for achieving the goals of sustainable development in higher education. A number of legal documents are presented, among which the strategic plans of the Ministry of Education and Science and the Recovery Plan of Ukraine occupy a prominent place, which will allow analyzing the achievement of key results specified in these strategic documents.

Keywords: institutional capacity; higher education; sustainable development goals; research potential; financial potential; legal potential; strategic plan.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. (2017). *Sustainable Development Goals: Ukraine. National report*. Kyiv: Author.
2. Rohova, V. B., & Londar, S. L. (2021). Management indicators of education development Solid Info as a factor in improving the effectiveness of state educational policy. *Educational Analytics of Ukraine*, 5(16), 5–17. Retrieved from https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/01/1_Rogova_Londar_516_2021_5_17.pdf (Accessed October 11, 2024).
3. Oliievska, M. H., & Bondarenko, D. V. (2020). Sustainable development of human capital: International initiatives and national trends. *Scientific Works of NDFI*, (1), 76–87. Retrieved from https://npndfi.org.ua/docs/NP_20_01_076_uk.pdf (Accessed October 11, 2024).
4. Ushenko, N. V. (2023). Socio-economic conditions for ensuring the development of knowledge transfer in higher education in the context of digital transformation. *Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management*, (10). Retrieved from <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-10-03-03> (Accessed October 12, 2024).
5. Yasinska, T. V. (2022). Development of human capital as the basis for socio-economic recovery of Ukraine. *Educational Analytics of Ukraine*, 2(18), 88–98. Retrieved from https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/7_Yasinska.pdf (Accessed October 11, 2024).

6. Shulha, O. A. (2023). Human capital in the context of achieving the Sustainable Development Goals. Retrieved from https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47751/1/O_Shulha_PES_83_2023_FEU.pdf (Accessed October 14, 2024).
7. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2020). *Strategy for the development of higher education in Ukraine for 2021–2031*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf> (Accessed October 15, 2024).
8. Studfile. (n.d.). Definitions of “research efficiency” and “research potential.” Retrieved from <https://studfile.net/preview/10079526/page:4/> (Accessed October 1, 2024).
9. State Statistics Service of Ukraine. (n.d.). Institutions of higher and pre-tertiary education. Retrieved from <https://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed October 5, 2024).
10. Texty.org.ua. (n.d.). Higher education in wartime: A test of resilience. Retrieved from <https://datalogy.texty.org.ua/education/> (Accessed October 1, 2024).
11. Pysharenko, T. V., & Kuranda, T. K., et al. (2020). *Scientific and scientific-technical activity in Ukraine in 2019: Scientific-analytical report*. Kyiv: UkrINTEI. Retrieved from <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/nauka/informatsiyno-analitychni/2020/08/13/nadnaukaza2019-stisnuto.pdf> (Accessed October 16, 2024).
12. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2022). *Results of fulfilling the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine for conducting research and other directions of budget financing in the field of scientific and scientific-technical activities in 2021: Scientific-analytical report*. Kyiv: UkrINTEI. Retrieved from <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/nauka/informatsiyno-analitychni/2022/07/27/Nauk-analit.dop-Rez.vyk.zamovl.MON.na.provedennya.nauk.dosl.u.2021.pdf> (Accessed October 22, 2024).
13. Pysharenko, T. V., & Kuranda, T. K., et al. (2023). *Scientific and scientific-technical activity in Ukraine in 2022: Scientific-analytical report*. Kyiv: UkrINTEI. Retrieved from <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/nauka/2023/07/25/Nauk-analit.dopov.Naukova.ta.nauk-tekhn.diyaln.v.Ukr.2022-25.07.2023.pdf> (Accessed October 16, 2024).
14. Innovation Development Fund. (2022, August 2). *Regarding information provision on project financing for startups and their expected contribution to achieving the Sustainable Development Goals in Ukraine*. Letter No. 07-195.
15. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2020). *Strategic plan of the Ministry of Education and Science of Ukraine until 2024*. Retrieved from https://mon.gov.ua/staticobjects/mon/sites/1/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2020/01/strat_plan_mon_2024.pdf
16. Government of Ukraine. (n.d.). *Ukraine Recovery Plan until 2032*. Retrieved from <https://recovery.gov.ua/>
17. Ministry of Education and Science of Ukraine. (n.d.). *Strategic plan of the Ministry of Education and Science of Ukraine until 2027*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/strategichniy-plan-diyalnosti-mon-do-2027-roku>

Стаття надійшла до редакції 23.10.24

Рецензовано 04.11.24

Опубліковано 15.11.2024 р.

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.